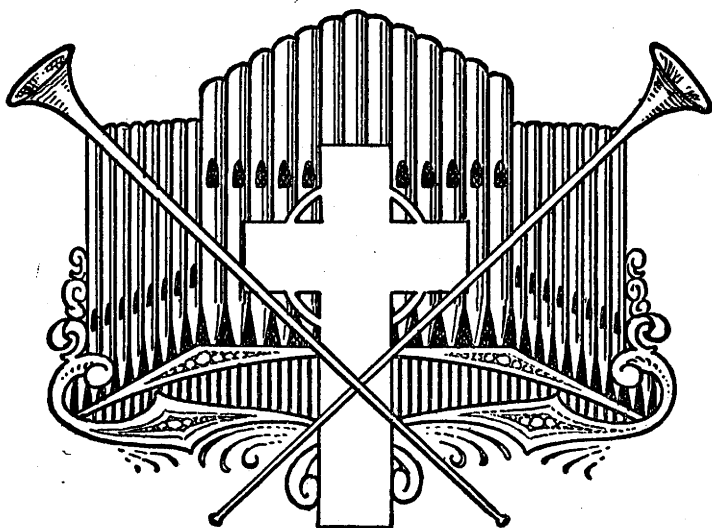

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, KYRKO-
HERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM OCH MUSIKDIREKTÖREN
SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

1 Augusti

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN N:o 7

1933

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

A. Adell: Biskop G. Aulén	33
—» Nordiskt kyrkomusikermöte	65
—» Psalmvalet	113
—» Evangeliebokens kollektböner	126
—» Julkalendrar	8
O. Agrell: Kyrkosångshögtiden i Uppsala	161
—» Från en tysk kyrkomusikalisk läroanstalt	179
F. M. Allard: Nya organistexamen	60
—» A. Fasmer Dahl	148
Alla helgons dag (Hymner)	145
H. Andersson: Mässa och mässkrud	151
B. Anrep-Nordin: Nya organistexamen	2
G. Aulén: Nya organistexamen	21
—» Ur herdabrevet	81
E. Bangert: Orgelns användning i gudstjänsten	97
Bestämmelser vid orgelbygge	91
Bön på Sexagesima	17
B. Cnattingius: Kyrklig konst 1932	55
—» Dopfontens plats	125
Dies est lætitia	184
E. Erlandsson: Psalm vid biskopsinviqning	108
A. E. Fahlin: Kyrkomusikernas ställning	185
K. Gustafsson: Kyrkomusikaliska elementa	177
J. Hedar: Tredje Schützfesten	25
—» Postludier för passionstiden	29
—» Postludier för advents- och jultiden omslaget till nov. nr.	
—» Lägre organistexamen	170
A. O. T. Hellerström: Den svenska tidegården	146
Kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Kyrkosångsmötet i Uppsala	90, 134, 161
L. Lindhagen: Ad Invocandum Spiritum Sanctum	73
—» Christe qui lux	23
—» In tempore Pasche	33
E. Lundberg: Landsbygdens kyrkogårdar	38
C. A. Moberg: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	106
—» Missalets inledningsantifonier	129
G. Morin: J. Chr. Fr. Haeffner	17, 35
—» Haeffners musikaliska skapande	68
—» 1700-talets svenska koralboksarbete	115
Nordiska kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Nya organistexamen	2, 21, 42, 60, 142, 170
D. Olson: Nya organistexamen	42
K. Peters: Kyrkomusikens historia	49
—» Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	104
C. Rogberg: Nya organistexamen	6
C. Rosenqvist: J. L. Krebs	149
A. Runbäck: Orgelrestauration	164
G. Schedin: Gammal engelsk orgelmusik	7
—» Gottfrid Silbermann	40
—» Orgeln i All Hallows church	133
Sv. Sjöberg: Nya organistexamen	22
J. Sundberg: Orgelns användning i gudstjänsten	85
P. Söderlind: XIII intern. konsthistorikerkongressen	173
I. D. Wallerius: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	100
H. Weman: Nya organistexamen	4
—» Orgelns användning i gudstjänsten	82
Zacheus arboris (med övers. och musik)	1
W. Ahlén: Nya koralförslag	24
—» Svensk orgelkonst 1932	52
—» Nya orgelnoter	87
	IN MEMORIAM.
	I. D. Walerius
	A. Fasmer Dahl

RECENSERADE ARBETEN.

I. LITTERATUR.

A. Adell: Högmässaordningen	30
Allmogemålningar fr. Dalarna	159
A. Adell o. K. Peters: Evangelisk Tidegärd	146
F. M. Allard: Våra psalmmelodier ..	00
G. Aulén: Herdabrev	112
J. Baum: Malerei und Plastik d. Mittelalters	150
Bibelske Psalmer	190
L. Clarke: Liturgy and worship	94
Danmarks kirker	110
O. Doering: Christl. Symbole	140
L. Eisenhofer: Handbuch der katol. Liturgik II.	157
C. Elis: Orgelwörterbuch	109
S. F. Fredlund: Andra årgångens högmässotexter	79
A. Fridner: För stilla stunder	79
B. Gatterdam: Schule d. Choralbegleitung	45
K. Gersberger: Handbuch der Musik..	109
C. Gröber: Kirche und Künstler	14
Göttliche Liturgie d. hl. Chrysostomus	30
J. W. Hamner: Visby domkyrkas gravstenar	175
Handbuch d. deutschen evang. Kirchenmusik	78
J. Jacobsson: Hallands kyrkor	31
G. Jensen: Inför den heliga tjänsten..	48
D. Johner: Erklärung d. Kyriale ..	138
— Die Sonn- und Festtagslieder ..	138
Julkalendrar	8
Kempf: Handbuch der Liturgik	137
R. Koch: Christliche Symbole	111
R. Lindstam: Kyrkor som forsvunnit..	31
S. Lizell: Musikens första grunder	78
L. Lund: Guds spelman	142
Lundblad-Peters: Psalmvalslista	113
M. Luther: Theologie d. Kreuges	191
H. Lützeler: Christl. Kunst d. Abendlandes	46
Malmberg-Rosendal: Aftonsangspostilla	111
C.-A. Moberg: Kyrkomusikens historia	49
R. Mörner: Björkvik	191
T. Norlind: Handbok i sv. musikens historia	74
Ordo Romanus I	108
G. Pauli: Monumentalmaleriet i Sverige	175
G. Paulsson: Tanke och form i konsten	141
K. Peters: Psalmvalslista	113
A. G. Pettersson: Kristinehamns krönika	191
H. Preuss: Das Bild Christi	47
A. L. Romdal: Linköpings domkyrka..	14
J. Roosval: Fornkristen konst	175
G. Rosendal: Ratte lärare	47
— Bilder och tankar	191
E. E. Ryden: The Story of our Hymns	10
E. Rönning: Dansk Salmesang	158
G. Schwalke: Volk lernt greg. Choral..	45
Småskrifter om kristendom	79
Volks-Schott	190
Br. Weigl: Handbuch der Orgellitteratur	12
J. Welle: Fader vår	112

II. MUSIKALIER.

Th. Aagard: 26 Praeludier	13
Album für Frauenchor	44
C. Beck: Sonatina	139
— Två praeludier	139
D. Buxtehude: Jubilate Domino	13
N. Bruhns: 3 Praeludien	64
H. Distler: Christ der du bist der helle Tag	44
J. L. Emborg: Passionsmusik	44
— Sonate for Violin og Orgel	110
W. Fortner: Toccata und Fuge	139
— Konsert f. Orgel och stråkorkester	140
Hemmets koralbok	95
Hymnal and Order of Service	11
Fr. Hofer: 4 Praeludien	138
M. Holmström-Ingers: Svenska sånger	138
Kyriale fur das Volk	95
L. Kastel: 24 Pre- og Postludier	31
Korsangen V.	110
J. Morén: 12 nya motetter	41
— 15 hymner och motetter	43
— Koral med variationer	110
— Jul	190
Neue Schulkantaten	78
D. Olson och A. G. Joelsson: Koralforspel	13
Orgelbuch I, II	138
Orgelmeister d. 17. u. 18. Jahrh.	31
J. Pachelbel: Cicconna	64
Pro Musica	138
C. Rogberg: Pingsthymn	77
P. Steenberg: Fire kirkekor	77
Svensk klassisk musik	14
I. Widén: Koralfantasi	174
W. Ahlén: Allegro festivo	31
— Paskhymn	44

MEDELANDEN.

Alternativa melodier	189
Avskrift av musikverk	192
Koralvecka i Båstad	92, 159
Lägre Organistexamen sommaren 1932	142
Musikkonservatoriet	16, 64, 96, 142
Kyrkosångens Vänners centralkommitté	27, 62
Kyrkosångens Vänners stiftskretsar ..	16, 32, 62, 96, 159
Organistforeningens Centralstyrelse ..	27
Kyrkosangsforbundets Centralrad ..	28
I Stiftan	143
Kyrkomusikermötet i Stockholm ..	43, 58
Kyrkosangsmotet i Uppsala	48, 90, 96, 134, 161
Val .. 16, 32, 48, 80, 96, 112, 142, 176,	191
Från Danmark	144
Från England	144
Från Finland	64, 191
Från Tyskland	48, 64, 96, 112
Nya orglar .. 16, 176 (samt å omslaget till mars-, maj-, aug- och sept-numren)	
MUSIKBILAGA:	
Förslag till nya koraler: april.	
KYRKOKALENDER	
återfanns i omslaget till följande nummer: januari, mars, maj, augusti, september och november.	

Tidskrift för Kyrkomusik och Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 658.

Expeditionens adress: *Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.*

Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug.
utkommer ett nummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Dom-
organist *Emilius Bangert*, Roskilde: Orgelns
användning i gudstjänsten. — Kontrakt-
prosten *I. D. Wallerius †*, Göteborg, Kyrko-
herde *K. Peters* och Docent *C.-A. Moberg*,
Uppsala: Nutidsläget i vårt lands kyrkomu-
silk. — Kyrkoherde *E. Erlandsson*: Psalm.
— Recensioner. — Meddelanden.

Preludiesamlingar och Kyrkomusik

Modulationer och preludier. Av Otto Ols-
son. Kr. 1: 50.

Koralförspel. Av D. Olson och A. G. Joels-
son. Kr. 2: 75.

Femtio koralförspel. Av John Morén. Kr.
2: 50.

Fyrtio koralförspel utgivna av Arkestif-
tets organistförening. Kr. 2: 25.

Fyrtio nya koralförspel utgivna av Arke-
stiftets organistförening. Kr. 2: 25.

Preludier på koralmotiv. Av Daniel Ru-
din. Kr. 3: —.

Hemmets koralbok, (Ps. 1—673.) (Nyhet.)
Endast första versens text av koralens
huvudpsalm. Klotb. 4: 50.

Den svenska koralboken. (Ps. 1—673.) Av
Konungen godk. 1921. Med fullständig
text. Klotb. 21: —.

Koralbok för skola och hem. (Ps. 1—673.)
Endast första versens text av koralens
huvudpsalm. Klotb. 6: —, skinnb. 12: —.

Kyrkomusikens historia. Av C. A. Moberg.
Kr. 11: —.

Liturgik. Av A. O. T. Hellerström. Häft.
7: 50, inb. 8: 50.

Den gregorianska sången. Av Knut Pe-
ters. Häft. 3: 50, inb. 4: 50.

SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

nottryk
NORDISK NODESTIK- OG TRYKKERI
SAMT LITOGRAFISK ETABLISSEMENT
GRUNDLAGT 1894
ST. KONGENS GADE 63.
KØBENHAVN

TELEFONER:
3304
13057

Telegr. Adr. Nodestikog, Köpenhamn

Anbefalles i Herrar Förläggares och
Kompositörers välvilliga åtanke vid
behov av nottryck i förstklassigt
utförande till billigaste pris ●

Mångårig leverantör till
Sveriges största förlag

Skicka oss Edert manuskript och
vi sända Eder omgående offert

Kyrkokalender

för trefaldighetstidens senare del.

Allmän kyrkobön: Alternativ I t. o. m. Tionde söndagen efter Trefaldighet,, därefter Alternativ III; på 4:e Böndlagen Alternativ II.

NIONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 430: 9—11; 433. Psalm 37: 16—19.
Ordspr. 30: 7—9.

För högmässan:

Sv. psb. 207: 1, 2; 430: 9—11; 120: 8, 9;
273: 5—8 [155: 8; 157.] 421: 5. Postludium:
Bach: O Gott, du frommer Gott (Ed.
Peters V.).

För aftonsången:

Sv. psb. 424: 6—8; 614: 5—6; 611: 4.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 14 aug. Sv. psb. 430: 10; 430: 111;
(afton: 432: 1—3; 432: 6—7.) Psalt. 1003:
15—22. Apg. 3: 11—26.

Tisd. 15. Sv. psb. 172: 1; 172: 7—8. Psalt.
34: 2—9. Apg. 4: 1—31.

Onsd. 16. Sv. psb. 206: 1; 206: 4—5. Psalt.
25: 4—14. Apg. 4: 32—5: 16.

Torsd. 17. Sv. psb. 306: 1; 306: 4—5. Psalt.
23. Apg. 5: 17—6: 7.

Fred. 18. Sv. psb. 274: 3—4; 274: 5. Psalt.
55: 2; 5—9; 23. Apg. 6: 8—7: 29.

Lörd. 19. Sv. psb. 25: 1—2; 25: 3. Psalt.
92: 2—8; 13—16. Apg. 7: 30—53.

TIONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 323; 433. Psalt. 49: 1—10. 1 Moos.
18: 20—33.

För högmässan:

Sv. psb. 172: 1—3; 323; 384: 6; 164: 2—5.
[151: 3—4; 158.] 167: 8, 9. Postludium:
Weckmann: Ach, wir armen Sünder
(Ch. a. M.).

För aftonsången:

Sv. psb. 384: 1—3; 173: 6, 7; 527: 5.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 21. Sv. psb. 421: 1—2; 421: 3. (Afton:
441: 1—3; 441: 4—5.) Psalt. 108: 2—7.
Apg. 7: 54—8: 13.

Tisd. 22. Sv. psb. 212: 1; 212: 4. Psalt.
116: 1—9. Apg. 8: 14—40.

Onsd. 23. Sv. psb. 275: 1; 275: 6—7. Psalt.
141: 1—4. Apg. 9: 1—21.

Torsd. 24. Sv. psb. 592: 1—2; 592: 5. Psalt.
138. Apg. 9: 22—43.

Fred. 25. Sv. psb. 170: 1; 170: 4—5. Psalt.
77: 2—15. Apg. 10: 1—23.

Lörd. 26. Sv. psb. 264: 1—2; 264: 3. Psalt.
100. Apg. 10: 24—48.

ELFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 170; 433. Psalt. 50: 1—8. Dan.
9: 15—19.

För högmässan:

Sv. psb. 183: 1, 2; 170; 130: 8; 579: 3—6;
[154: 9, 10; 158.] 197: 4. Postludium: H.
o. W. nr 20.

För aftonsången:

Sv. psb. 194: 1, 2; 200: 1—5; 176: 9, 10.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 28 Sv. psb. 425: 1; 425: 3—4; (afton:
303; 439.) Psalt. 89: 2—7; 12—16; Apg.
11: 1—30.

Tisd. 29. Sv. psb. 176: 2; 176: 9—10. Psalt.
116: 12—19. Apg. 12: 1—25.

Onsd. 30. Sv. psb. 289: 3—4; 289: 7. Psalt.
84, Apg. 13: 1—31.

Torsd. 31. Sv. psb. 224: 1—2; 224: 3. Psalt.
91: 1—6; 10—16. Apg. 13: 32—52.

Fred. 1 sept. Sv. psb. 144: 5; 144: 7—8.
Psalt. 86: 1—13. Apg. 14: 1—28.

Lörd. 2. Sv. psb. 328: 1—2; 328: 3. Psalt.
107: 1—9. Apg. 15: 1—31.

TOLFTE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 328; 433. Psalt. 12: 1—7. Ordspr. 12: 17—22.

För högmässan:

Sv. psb. 137: 1; 328: 2—3; 330: 1—2; 297: 7—8; [154: 9—10; 158.] 430: 2. Postludium: H. o. W. n:r 24 och 25.

För aftonsången:

Sv. psb. 20: 1—4; 269: 3—4; 423: 5.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 4. Sv. psb. 424: 1; 424: 4—5; (afton: 442: 3—4; 442: 5.) Psalt. 63: 2—9. Apg. 15: 32—16: 18.

Tisd. 5. Sv. psb. 204: 1—2; 204: 3. Psalt. 18: 2—7, 50. Apg. 16: 19—40.

Onsd. 6. Sv. psb. 297: 7; 297: 8. Psalt. 19: 8—15. Apg. 17: 1—21.

Torsd. 7. Sv. psb. 658: 1—2; 658: 5. Psalt. 113: 1—8. Apg. 17: 22—18: 3.

Fred. 8. Sv. psb. 146: 6—7; 146: 8—9. Psalt. 32: 1—8. Apg. 18: 4—28.

Lörd. 9. Sv. psb. 269: 1—2; 269: 3. Psalt. 33: 1—12. Apg. 19: 1—22.

TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 144: 8—10; 443. Psalt. 69: 31—37. Jona 3: 10—4: 11.

För högmässan:

Sv. psb. 274: 1, 2; 144: 8—10; 285: 6; 429: 6—10; [153: 13, 14; 158.] 22. Postludium: Raasted: Jesus han er Syndres Ven.

För aftonsången:

Sv. psb. 421: 2—5; 570: 1—4; 221: 2.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 11. Sv. psb. 429: 6—8; 429: 9—10. Psalt. 19: 8—15. Apg. 19: 23—20: 6.

Tisd. 12. Sv. psb. 205: 1; 205: 8—9. Psalt. 39: 5—14. Apg. 20: 7—20: 38.

Onsd. 13. Sv. psb. 284: 1, 2; 284: 3. Psalt. 119: 1—7. Apg. 21: 1—21: 26.

Torsd. 14. Sv. psb. 376: 1; 376: 7—8. Psalt. 46. Apg. 21: 27—22: 21.

Fred. 15. Sv. psb. 567: 1—2; 567: 4. Psalt. 51: 3—14. Apg. 22: 22—23: 11.

Lörd. 16. Sv. psb. 579: 3; 579: 5—6. Psalt. 96: 1—10. Apg. 23: 12—35.

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 579; 443. Psalt. 67. Jer. 9: 23, 24.

För högmässan:

Sv. psb. 330: 1, 2; 579; 591: 3; 24: 2—5; [221: 1; 158.] 194: 4. Postludium: H. o. W. n:r 33.

För aftonsången:

Sv. psb. 596: 1—5; 184: 5, 6; 167: 8.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 18. Sv. psb. 420: 1—2; 420: 3—4 (afton: 648: 1—3; 648: 4—5.) Psalt. 145: 1—8. Apg. 24: 1—27.

Tisd. 19. Sv. psb. 213: 1—2; 213: 3. Psalt. 71: 1—6. Apg. 25: 1—27.

Onsd. 20. Sv. psb. 229: 6; 229: 8—9. Psalt. 119: 9—16. Apg. 26: 1—32.

Torsd. 21. Sv. psb. 596: 1—2; 596: 3. Psalt. 111: 1—10. Apg. 27: 1—26.

Fred. 22. Sv. psb. 184: 5; 184: 6. Psalt. 102: 2—3; 12—23. Apg. 27: 27—28: 10.

Lörd. 23. Sv. psb. 334: 4; 334: 5. Psalt. 105: 1—9. Apg. 28: 11—31.

FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TREFALDIGHET.

(Grön skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 298; 439. Psalt. 127: 1, 2. 1 Kon. 17: 8—16.

För högmässan:

Sv. psb. 298: 1, 2; 298: 3—6; 426: 3; 450; [153: 7, 8; 158.] 306: 5. Postludium: H. o. W. n:r 48.

För aftonsången:

Sv. psb. 31: 1—6; 455: 6—8; 257: 10, 11.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 25. Sv. psb. 430: 2; 430: 4. Psalt. 145: 8—14. 1 Tim. 1: 1—20.

Tisd. 26. Sv. psb. 167: 6—7; 167: 8. Psalt. 139: 1—12. 1 Tim. 2: 1—3: 16.

Onsd. 27. Sv. psb. 298: 1—2; 298: 3—4. Psalt. 119: 89—94. 1 Tim. 4: 1—16.

Torsd. 28. Sv. psb. 298: 5—6; 298: 7—8. Psalt. 73: 1—3; 23—28. 1 Tim. 5: 1—25.

Fred. 29. Mikaelisdag. Sv. psb. 36: 1—2; 36: 6. Psalt. 34: 1—8. 1 Tim. 6: 1—21.

Lörd. 30. Sv. psb. 16: 1; 16: 3—4. Psalt. 95. 2 Tim. 1: 1—18.

Orgelns användning i gudstjänsten.¹⁾

Det er min Opgave at referere Orgelets Anvendelse ved den danske Folkekirkes Gudstjeneste.

Den danske Gudstjenestes Form er skabt af en Tradition, der grundlagdes gennem Kirkeritualet af 1685. Ved dette avskaffedes den liturgiske Korsang. Som Afløser af denne traadte Orgelet til; dog er det usandsynligt, at Orgelet fik en egentlig liturgisk Opgave, — vi ejer ingen historiske Vidnesbyrd desangaaende, snarere maa vi fortolke Kirkeritualet af 1685 saaledes, at Gudstjenestens liturgiske Væsen fornægtedes — i vert Fald blev dette Resultatet.

Den danske Gudstjeneste bestaar af 3 Afsnit: Messe, Prädiken og afsluttende Messe. Nadveren indskydes mellem Prädikenen og den afsluttende Messe. I egentlig Forstand kan man ikke bruge Ordet Messe om det første og det sidste Afsnit, da de ikke beherskes af nogen fremadskridende liturgisk Tanke. Anordningen er følgende:

1. Umiddelbart efter Klokkeringningen et Orgelpräludium,
2. Indgangsbøn, læst af en af Kirketjenerne.
3. Salme.
4. Kollekt og epistel, læst eller messet fra Alteret af Prästen.
5. Salme.
6. Evangelium, læst eller messet af Prästen.
7. Salme.

Vi er da naaet til det 2:det Afsnit: Prädikenen, hvortil knytter sig en Salme. Umiddelbart derefter følger det 3:die Afsnit: Nadveren, der har følgende Anordning:

1. En Salme, mest kun et enkelt Vers.
2. Nadverritualet, der foreligger i 2 Skikkelser, dels et liturgisk opbygget, dels i Form af en bunden Tale til Nadvergästene.
3. Nadverbøn, Fadervor og Indstiftelsesordene.
4. Sakramentets Uddeling, under hvilken de ikke kommunicerende synger en Nadversalme.
5. Kollekt og Velsignelse.
6. En kort Salme.
7. Udgangsbøn, læst af en af Kirketjenerne.
8. Orgelpostludium.

Det vil forstaas, at den danske Gudstjeneste ikke førudsætter å capella-Korsang, medens den i høj Grad paakalder Orgelets Medvirkning; i mere end Halvdelen af den Tid, Gudstjenesten staar paa, lyder Orgelet

¹ Inledningsanförande vid diskussion i samband med Nordiska Kyrkomusikermötet i Stockholm, maj 1933.

I København og de større Byer har man dog oftest et Kor til Raadighed; dets à capella-Indsats i Gudstjenesten indskrænker sig emellertid til en ganske kort Motet, sedvanligvis efter Prædikenen eller efter Evangeliets Læsning fra Alteret. Denne omfattende Anvendelse af Orgelspil betyder imidlertid ikke, at Organisten har ubegrænset Frihed til at fremføre kirkelige Orgelkompositioner, saasom Koralforspil, Præludier og Fugaer. Dansk Gudstjenesteopfattelse drager endog temmelig snevre Grænser for Orgelspillets Art. Orgelspillet maa springe ud af Gudstjenestens Idé, — saa at sige være teologisk bestemt.

Vi opfatter Gudstjenesten — pro primo: som Guds Handlen overfor Menigheden, — pro secundo: som Menighedens aabne og årlige Modtagelse af Guds Gave i Jesus Kristus, dette vil sige Menighedens samlede Hengivelse i Bøn, — Forherligelse af Gudsordet og Sakramenterne. Ethvert Middel, vi tager i Brug, — det være sig Tale, Salme eller Musik — maa tage sigte paa dette, — maa ikke have sig selv til Formaal, men alene være tjenende overfor det, hvormed Gud kommer os i Møde i Gudstjenesten, nemlig Ordet og Kristi Indstillinger. — Det er klart, at en Gudstjenesteopfattelse, ud fra hvilken Gud er den handlende og Menigheden den modtagende, ikke kan give Plads for Musik, der i sig selv har et rent kunstnerisk Formaal, — dette være nok saa ophøjet.

Dermed er Gudstjenestens Orgelmusik afgrenset. Men indenfor disse Grænser er der rigelig Plads for forskellige musikalske Indstillinger. Vi kan her skelne mellan 2 Grundtyper, der staar i Modsætningsforhold til hinanden, men som selvfølgelig ogsaa har sine Grænseomraader, hvor de nærmer sig hinanden i Kompromiser. — Først hvad man kunde kalde den *subjektive* farvede Indstilling. En Organist af denne Indstilling vil mer eller mindre fremhæve det menneskelige i Musiken. Han vil, — besjålet af Gudstjenestens hellige Øjeblik, — lade Orgelet tale, og dette med ligesaa stor Ret og Vægt som Præsten taler fra Prædikestolen. Han improviserer, — hans Musik er skabt af og tilhører Øjeblikket, han lægger hele sin Person ind i Musiken, udløser Orgelets Fylde af Klangfarve i en følelsesfuld, aktiv Musik. Han vil just ikke overdøve Gudstjenestens bærende Idé. — Guds Handlen overfor os, men komme den i Møde med en Menneskets Handlen overfor Gud. Han er en Udløber af den Vækkelse, der i forrige Aarhundrede gennem Salmedikteren Grundtvig rejste Kirken til nyt Liv, — et nyt Liv med særlig Fremhæven af det menneskelige. Han er da ogsaa i nær Pagt med den kirkelige Musik, der opstod i Danmark omkring denne Vækkelse, f. Eks. Hartmanns og Barnekows.

Den subjektive Organists Improvisationer har kun ringe Tilbøjelighed for polyfone Udtryksmaader; han betjener sig mest af den homofone Stil; hans Musik er baaret af Fantasi og Varme, — næsten i romantisk Forstand, han viger ikke tilbage for at farve sin Musik med friere dissonans-bestemte Akkorder og melodiske Sving af helt dramatisk Art. Det ligger nær at jävnføre den med Udtryksformer i Mendelssohns, Rheinbergers, Francks og Max Regers Orgelmusik.

Den anden Type er den *objektive* Organist. Han stræber at give sin

Musik en mere passiv Karakter, — vil ikke baandlægge Menneskers Fantasi og Følelse i større Grad, i hvert Fald ikke i saa høj Grad, at de ligesom länkes til sig selv. Derved kan de let gennem kunstnerisk Musiknydelse og indadventt Følelsesvibration hindres i den Sindets fuldkomne Frihed og Aabenhed, som er Betingelsen for, at Gud kan gøre sin Gerning i dem.

Dette Krav om den gudstjenstlige Orgelmusiks forholdsvise Passivitet ytrer sig paa flere Maader. Først i det ydre. Prä- og Postludier maa være korte, Indgangspräludivet, 1, 2 högst 3 Minuter, Forspillene til Salmerne ikke længre end det varer at synge et 4-liniet Vers; naturligvis er disse Angivelser relative.

Selvom Objektiviteten naturligt maatte give sig Udtryk i bundet Orgelspil, altsaa Fremførelse af Orgelkompositioner, saa udelukkes dette af Kravet om Orgelspillets tidsmässige Knapthed. Derfor henvises ogsaa den objektive Organist väsentligst til Improvisation. Dernäst i det indre, i Musikens Art. Forspillene til Salmerne maa tydeligt referere Melodiens Motiver. Adskillige objektive Organister har Tilbøjelighed for indtil Overmaal at betjene sig af fugerede Satsler. Det kan nästen udarte til en Sport af improvisere Koralförspill med fugeret Bearbejdelse af hver af Melodiens Strofer eller i hvert Fald den første Strofe, altsaa i den af 17 Aarh:s Orgelmestre skabte Stil. Mange ser dog Faren herved. Selvom streng Polyfoni präger Musiken objektivt, saa slaar dette strengt polyfone let over i et stærkt udtalt kunstnerisk Formaal, som er fjernt fra den gudstjenstlige Tanke. Den objektive Organist søger derfor mere en af levende Stemmeføring präget harmonisk Sats. Denne maa naturligvis ikke i stärkere Grad være følelsesbetonet, dens Temperatur maa i hvert Fald ikke naa op i Febergraderne. Det ligger när at jävnføre den med Udtryksformer i Orgelmusiken för J. S. Bach, f. Eks. de ikke altfor polyfone Satsler hos Pachelbel (1653—1726) og Johann Kaspar Ferdinand Fischer (1650—1746) eller de mere objektive Satsler af J. S. Bach.

For saavel den subjektive som den objektive »ars organisandi» gälder, at man föler sig friere stillet overfor Postludiet ved Gudstjenestens Slutning. Dels kan her spilles i længere Tid end ved dens Begyndelse, dels tilkendegiver Postludiet Menighedens Udgang fra Gudstjenestelivets Afsondrethed indenfor Kirkens Mure til Livet ude i Verden. En dansk Menighed bliver ikke siddende under Postludiet, men rejser sig og gaar ud, — fulgt til Døren af fuld Musik. Denne Gudstjenestelivets Afsondrethed finder et ophöjet Udtryk i vort Ritual ved Kirkeindvielse. Naar Biskoppen indvier en Kirke, lyder det: Jeg helliger og afsondrer dette Rum fra Verdens Larm, til at Guds Navn skal bo deri, at her skal være Guds Hus og en Forgaard til Himlene. Velsignede være disse Mure, at inden deres Ly Bønner og Lovsange maa lyde og oplöfte Själene fra Jordens Travlhed og Trängsel til Guds Riges Fred.» Det strider da ikke mod Gudstjenestens Tanke at forme Postludiet friere, mere aktivt i musikalisk Henseende, f. Eks. vid Fremførelse af en Orgelkomposition. Som Type kan nävnes Bachs Triplefuga i Es-Dur.

Det her sagte kunde sammenfattes i fölgende: Orgelspillet ved Guds-

tjenesten underordnes i et og alt den gudstjenstlige Tanke. Det er os fjernt at udstyre Gudstjenesten musikalsk, saaledes at den faar selv det mindste Præg af Koncert. Orgelmusiken skal — forunden at føre og støtte Salmesangen — vare en forbindende, levende Substans mellem Gudstjenestens enkelte Led, en Drivkraft for dens inderste Vilje, for dens: »Hellig, Hellig, Hellig.»

Emilius Bangert.

Kritiska spørsmål rörande nutidsläget i vårt lands kyrkomusik.

Ungefär en månad före kontraktsposten (Wallerius', i Göteborg, bortgång mottog undertecknad nedanstående uppsats, som han i första hand erbjöd Tidskriften. Ungefär fjorton dagar senare anhöll han om manuskriptet återsänt »för omarbetning i det parti som rör doc. Mobergs bok». — Denna omarbetning blev aldrig verkställd. Uppsatsen återsändes till undertecknad efter författarens bortgång av hans anhöriga.

Under korrespondensen med Dr. Wallerius meddelade jag honom att jag samtidigt med hans uppsats också skulle publicera de svar, jag ansåg de angripna berättigade att giva. Detta var helt i enlighet med hans egna intentioner. I sitt första brev skriver han »Du har säkert intet emot ett öppet meningsutbyte.»

Med vemod inför medvetandet om att den manlige kämpen för ädel kyrkomusik ej mera här gör sin röst hörd, lämnas honom här plats för hans uppsats.

Arthur Adell.

Det är nu ej långt ifrån två årtionden sedan undertecknad offentliggjorde en uppsats med rubriken »Vårt kyrkomusikaliska läge, ett frågetecken». Samma överskrift kunde gott användas över vad jag nu skriver.

Den förra artikeln — i Sv. Kyrkotidning — tillkom under intrycket av den storm, som åtföljde utgivningen av 1914 års vesperale och hymnarium och som ett tag syntes hota Kyrkosångens Vänners arbete med tillintetgörelse. Artikeln torde ha någorlunda återgivit, hur de ledande inom K. S. V. då betraktade situationen. Jag fick nämligen särskilt tack för den både av Rich. Norén och Erik Fredlund. Motståndet mot K. S. V. segrade emellertid i kyrkomötet, lett som det var av mötets mäktige ordförande. Intet av förslagen godkändes. I koralbokskommittén kom ingen av K. S. V:s ledande krafter med. Dock blevo i begränsad omfattning K. S. V:s principer i avseende på koralernas rytmisering tillämpade.

Trots att K. S. V. en tid långt hade det ena »officiella» nederlaget efter det andra, är det dock otvivelaktigt, att sällskapets verksamhet haft genomgripande och välgörande inflytande på både intresset och smaken

i fråga om vår kyrkomusik. Detta erkännes numera rätt allmänt. Men nog är det för tidigt att fälla något *slutgiltigt* omdöme om resultatet och värdet av K. S. V:s hittillsvarande verksamhet.

I docenten Carl-Allan Mobergs nyss utkomna, monumentala »Kyrkomusikens historia» finnes en särskild avdelning ägnad åt Kyrkosångens Vänner. Där erkännes oförbehållsamt detta sällskaps betydelse för nutida kyrkomusikalisk kultur i vårt land — i *allmänna* ordalag. När det åter blir fråga om de *enskilda* punkterna i K. S. V:s arbete, blir omdömet påfallande ogynnsamt. Det må ej förtänkas en gammal K. S. V.-are, om han reagerar häremot, och det ej minst med tanke på de hädangångna kämparna, som ej mer kunna försvara sitt verk.

Det mest överraskande uttalandet i nu åsyftade hänseende är doc. Mobergs ord (sid. 540) om »försöket att återuppliva en rytmisk psalmsång, som *aldrig existerat i verkligheten på sådant sätt som iurarna för denna sång föreställt sig*». (Kursiveringen är doc. M:s.) I denna skarpa formulering ligger ett rent förkrossande omdöme om en huvudsak i K. S. V:s strävanden, ett omdöme som kunde behövt åtminstone något belägg ur »*verkligheten*». Samma omdöme måste då fällas om det ej så ringa antal koralrytmer i nu gällande koralbok, vilka ansluta sig till K. S. V:s rytmer. T. ex. de olika tretakterna, rytmer sådana som 49, 128, 167 m. fl. Den blandade takten i sistnämnda melodi är så naturlig, att C. V. Rendahl, annars en avgjord motståndare till dylik taktform, i detta fall ansåg den ofrånkomlig.¹

Hörde ni taktstrecken? brukade R. Norén fråga i sina föredrag om vår koralsång — de oförlikneliga, om än ibland väl mycket präglade av ett annat hans lystringsord: »leve striden!» Det var särskilt till motståndarna mot den växlande takten han riktade frågan »*hörde* ni taktstrecken?» I den frågan ligger f. ö. en hel del av den äldre K. S. V.-ståndpunkten beträffande koralrytmiken.

1914 års vesperale har vunnit ej ringa erkännande, särskilt för sin genomförda detemporeprincip. Mot detsamma har bl. a. den anmärkningen riktats, att det är gjort väsentligen efter tyska förebilder. Här ligger den frågan nära, om ej vår kyrkomusik överhuvud till största delen har utländska, speciellt tyska förebilder, och vad som blir kvar, om allt sådant skulle diskvalificeras. Hur skulle det gå med en betydlig del av våra skönaste koralmelodier? Den medeltidsmusik, som nu går under namnet den gregorianska, lär väl ock ha kommit hit utifrån. Icke beror

¹ I denna form förekommer melodien ock enligt hans bestämda önskan i de »28 korallerna» av 1911. När doc. Moberg skriver, att detta häfte utgavs av K. S. V., må detta kompletteras med, att också organistföreningen stod bakom kommittén för denna koralsamling. Såsom det första för *båda* organisationerna gemensamma koralarbetet betecknar det lilla häftet en minnesvärd punkt i den svenska kyrkomusikens senare historia. — I doc. Mobergs förunderligt detaljrika redogörelse för den svenska kyrkomusikaliska litteraturen i våra dagar har jag blott saknat ett verk, som nog kunde förtjänat omnämnande, nämligen Moréns koralbok av år 1922 med dess originella försök med 5-takt och ackompanjemang frigjort från systemet »not mot not». I en skriftserie, som Göteborgs stiftskrets utgav under 1900-talets första årtionde, må särskilt märkas biskop Eklunds »Skönhetslivets förnyelse på kristlig grund» och Moréns »Helig eller profan musik i våra tempel?»

en saks inre värde av dess etikett. Och icke skall väl vår kyrkomusik dirigeras av en intellektualistisk historicism heller.

En annan invändning mot vissa delar av vesperalet 1914, likasom mot de s. k. introitusantifonierna i missalet, är att de för mycket avvika från den gregorianska typen. Om det är möjligt, att den fria rytmen kan användas för nykompositioner med tillvaratagande av den *protestantiska* kyrkomusikens rikare melodik och harmonik, sådan vi ha dem förebildliga i vår psalmmusik, varför i all rimlighets namn skulle detta vara förbjudet? Att det kan ske i en allvarligt kyrklig form, det visar materialet i missale oemotsägligt. Där finnas enligt min uppfattning stycken av en förträfflig detemporekaraktär.

Hymnariet av 1914 får i »Kyrkomusikens historia» ett ganska reserverat erkännande. Den i avsiktlig opposition mot hymnariet med dess då så utbasunade »ensidighet» utgivna samlingen »Musica sacra» får erkännandet, att göra »ett vida bättre intryck». Varför det egentligen?

Nåväl, om smak skall man ej disputera. Vid ett kyrkomusikermöte hände en gång, att från prästerligt håll den förhoppningen uttalades, att »Wagnerklangerna» snart måtte göra sitt intåg vid gudstjänsterna. Morén blev ej svaret skyldig: »I detta sammanhang må det väl få sägas, att Wagner *själv* tagit avstånd från 'Wagnerklangerna', då han i den bekanta 'kyrkoscenen' i 'Mästersångarna i Nürnberg' skrivit musik, som han naturligtvis avsåg att vara kyrkomusik — och som *är* kyrkomusik.»

På tal om hymnariet yttrar doc. Moberg (sid. 521) en önskan, att urvalet delvis skulle varit ett annat. »Men», fortsätter han, »det kanske kan förklaras av de kommitterades egen oförmåga att förklara, 'varuti denna äkta kyrkostil består', vilken de anse 'låter sig lättare omedelbart förnimmas än med begreppsmässig tydlighet angivas'» I doc. M:s eget förord läsa vi (sid. VIII): »Läsaren kanske väntar sig en definition av begreppet kyrkomusik. Någon sådan har emellertid ej givits. Förf. bekänner öppet sin oförmåga därtill — vem vill f. ö. åtaga sig den saken?» Jag tycker, att den ena bekännelsen av oförmåga kan vara lika god som den andra, och att sålunda utgivarna av hymnariet ej behövt särskilt utpekas.

*

Musiken är ett *språk* i toner. Det finns åtminstone många människor, som absolut icke kunna undgå att höra efter, vad musiken *säger* dem. Det är folk som — för att taga ett drastiskt exempel — icke kunna fördraga, att sv. ps. 84 spelas på melodien 55, något som lär ha förekommit. Men härvid kan ock erinras om vad Hugo Riemann — gent emot H. Kretzschmar — framhållit, att »musikens uttryckskraft icke *behöver* läras, ej heller *kan* läras av sådana som av naturen icke äro mottagliga för densamma».

Det talas om *saklighet* också i musiken. Bara den ej blir av sådan typ, som t. ex. inför en målning i första hand frågar efter, hur färgerna äro kemiskt sammansatta. Vetenskapen i all ära, men det är allt bäst den låter bli att göra kyrkomusik.

Vad som kan kallas *helig* musik till skillnad från profan är lyckligtvis icke inom evangelisk kristenhet begränsat av några klostermurar. Detta framträder bl. a. däri, att våra mest nitiska ivrare för gregoriansk sång visa varmt intresse också för Sebastian Bach. För undertecknad är detta nästan en psykologisk gåta, men faktum är det i alla fall.

Med anledning av några ord i inledningen till hymnariet ser doc. Moberg tecken till ett bestämt avvisande av Bachs kantatmusik. Men detta avvisande gäller dessa »härliga tonskapelsers» — så står det i hymnariet — återinförande i själva *gudstjänsten*. Och det må vara väl motiverat såsom *regel*. Undantag kunna ju tänkas vid särskilda högtidstillfällen. Göteborgs stiftskrets av K. S. V. har ställt som en sin uppgift att efterhand söka utföra kantater av Bach. Början gjordes 1926 med »Ein' feste Burg», sedan ha följt »Gott der Herr ist Sonn' und Schild» och nu senast »Wachet auf». Så här är då intet avvisande av Bachs kantater. Och jag har ej varit med om något, som kunnat så intressera och hänföra såväl kör som musiker.¹

*

Doc. Moberg står tveksam inför frågan, huruvida en svensk gregoriansk sång är eftersträfvansvärd. Att den gregorianska sången skänkt vår gudstjänst skatter av det största värde, det må tacksamt erkännas, att den innehåller element, som på ett eller annat sätt gå igen i alla tiders renaste kyrkomusik, det står säkerligen också fast. Studiet av svensk tradition och tillvaratagandet av värdefullt material inom denna är otvivelaktigt en ädel uppgift. Men en tendens i våra dagar att låta den gregorianska typen *såsom sådan* få ett *dominerande* inflytande i vår gudstjänst är enligt min tanke en betänklig sak. Motiveringen, att den skulle vara reformationstidens speciella kyrkomusik, är alltför lättvindig. Man hade då föga annat att tillgå än detta medeltidsarv. Luther frigjorde sig ju också från beroendet av den; och det förhållandet, att den i samma mån som reformationens ande genomträngde folk och gudstjänstliv hos oss, efterhand trädde tillbaka, förtjänar säkerligen icke att utan vidare karakteriseras som dekadens. Den är alltså den specifikt *katolska* kyrkomusiken, och det är knappast en tillfällighet, att den nutida renässansen av den gregorianska koralen inom romerska kyrkan har till upphovsman den jesuitledde påven Pius X.²

Bortsett härifrån, tror jag att den faktiskt befintliga oppositionen mot »gregorianismen» någon gång bör komma till tals. Jag undrar, hur

¹ 1926 anordnade Göteborgs stiftskrets i Kyrkosångens Vänner en »kyrkomusikdag med protestantiskt program», särskilt ägnad åt Bach; förmodligen den första i sitt slag i vårt land. Julius Rabe höll föredrag om Bachs kyrkomusik med musikillustrationer; på programmet stod också ett föredrag av Arthur Adell om »det gregorianska arvet». Vi ha utrymme också för det.

² I detta sammanhang bör jag kanske tala om, att min uppfattning om *en del* gregoriansk sång nog påverkats av en vesper (e. d.), som jag hörde i Rom i Peterskyrkans stora korpakapell, och som efterlämnat minnet av ett »bölande», sådant det klagades över i kretsen kring Luther. I K. S. V:s centralkommitté har jag förfäktat den meningen, att en sak icke är bra *bara* därför att den kallas gregoriansk, och jag har ej varit ensam om denna mening, som väl kan göra anspråk på att vara någorlunda förnuftig.

många som verkligen hämta någon uppbyggelse av en s. k. tidegårds-gudstjänst. Menigheten vid en sådant akt verkar bra mycket som *åskådare* — utan att ha den romerska gudstjänstens skådespel. När man börjar och slutar med en »svensk psalm», gives visserligen en erinran om, att vi ändå befinna oss inom svenska kyrkans gränser, men vilken kontrast mot det övriga! Detta blir f. ö. i en *större* kyrka till god del ett obegripligt mummel. Som en förtjänst hos den gregorianska sången framhålles, att den är så skild från världsliga toner och klanger. Ja, men om den får *dominera*, verkar ej då *denna* världsfrånvändhet på oss närmast som munkaskesens?

Ännu en sak tål att tänka på. Där kyrkokörer finnas, räcka tid och krafter i många fall ej till för kvantitativt mycket arbete. Jag tror ej det kan vara önskvärt, att det evangeliska material, som kunde komma till inövning, tränges tillbaka av det gregorianska. Det är då fara värt, att personer med normalt musiksinne känna sig bortstötta, kanske dragna till frikyrkorna, där man ju numera blivit något mera kritisk i valet av musik.

Jag behöver väl ej betyga, hur fjärran det ligger från mig att vilja kasta någon skugga på de varma vänner till vår kyrka, som i motsats till mig se ett ideal i den gregorianska sången. Att mina uttalanden här-ovan fått så negativ riktning beror innerst på, att jag från min ståndpunkt tror en fara föreligga för det svenska gudstjänstlivets *evangeliska* karaktär.

Göteborg i mars 1933.

Ivar D. Wallerius.

*

Då Dr. Wallerius i sin uppsats berör frågor, som stå denna Tidskrift nära, må några kommentarer till valda stycken av hans artikel icke anses vara ur vägen, varom förf. till det följande även korresponderat med Dr. Wallerius före dennes bortgång.

Till att börja med må Dr. Wallerius citeras: »I KSV:s Centralkommitté har jag förfäktat den meningen, att en sak icke är bra *bara* därför att den kallas gregoriansk och jag har ej varit ensam om denna mening, som väl kan göra anspråk på att vara någorlunda förnuftig.» Vem vill förneka sanningen i detta synnerligen förnuftiga påstående? Men fordrar icke detta påstående som följsats: en sak är icke av ondo eller misstänkt *blott* därför att den är gregoriansk? Mig synes detta påstående lika förnuftigt.

Det förefaller som om Dr. W. vid artikelns författande fortfarande gillade den uppsats, som han år 1916 skrev i Sv. Kyrkotidning om »Vårt kyrkomusikaliska läge». Det kan då finnas skäl att påminna om några ord ur densamma: »Faktum är att vad som kommer från Kyrkosångens Vänner eller någon som tillhör detta sällskap, vilket dock inte har något farligare syfte än att främja den svenska kyrkomusiken i klassiskt-kyrklig ande, är inom vissa kretsar på *förhand* dömt att nedsablas.» Äro icke dessa ord lika aktuella nu som då, blott man i stället för KSV, insätter den riktning, som arbetar för en restauration av den svenska kyrkomu-

siken i den gregorianska sångens anda? Och dock har denna riktning icke något annat mål än det av Dr. Wallerius år 1916 gillade, att främja den svenska kyrkomusiken i klassiskt-kyrklig anda. Likväl har Dr. W. år 1933 funnit denna dess tendens betänklig.

Beträffande de kyrkomusikaliska strävandena tycker undertecknad — i likhet med Dr. W. år 1916 — att »åtminstone vi präster kunde vara ense därom, att det främsta kravet på kyrkomusiken är *helighetskravet* — fordran att den skall till innehåll och form höra till *gudstjänsten*». Med denna av Dr. W. själv uppställda fordran synes det mig ofattbart, huru man kan vara så kritiskt inställd mot den gregorianska sången som författaren. Ty någon musik, som mera eller ens lika mycket motsvarar helighetskravet, som i samma grad till innehåll och form hör gudstjänsten till som den gregorianska lärer det vara svårt att uppvisa. En bättre motivering för den gregorianska musiken än de anförda orden av Dr. W. torde man få söka efter.

»Icke beror en saks inre värde av dess etikett», (Dr. W. 1933). Ändå är Dr. W. så ivrig att etikettera den gregorianska musiken såsom »den specifikt katolska» för att anförä allenast ett enda av hans hårda omdömen. Kan denna hans strävan ha något annat syfte än att genom mindre sympatiska etiketter nedsätta den gregorianska musikens inre värde?

Att man från vårt håll stått kritisk gent emot 1914 års *Vesperale* på grund av dess beroende av tyska förebilder är sant. Därmed är naturligtvis icke ens antytt att den svenska medeltidens gregorianska musik skulle hava varit av inhemskt ursprung. Den gregorianska musiken är fastmer gemensam egendom för hela den västerländska kristenheten. Den är f. ö. till sitt väsen så universell, att nationella egenheter äro tämligen okända. Om vi därför hämta en gregoriansk melodi ur en tysk medeltidshandskrift eller en svensk spelar i sak icke någon större roll. Men att vi — om vi skola göra ett försök att återuppliva dessa tidegärdsgudstjänster — skola behöva vara beroende av det sätt varpå tyskarna under 1800-talet ombildade de gamla formerna, synes mig svårt att motivera. Varför icke då hellre återgå till det sätt att sjunga tidegården som vår egen svenska kyrka delvis bevarat ända in till mitten av 1600-talet. Sämman anmärkning gäller Dr. W:s ord om introitusantifonierna. Om det gamla introitusmomentet skall återupptagas — och om lämpligheten härom kan man ju ha olika uppfattningar — varför då icke upptaga det i dess gamla form, så att den gamla gregorianska musiken kan användas? Varför skola vi behöva få det förmedlat genom och vanställt av tyskarne? Nej, låt oss få introitusmomentet i dess gamla form. Vill sedan någon komponera nya melodier därtill, så må det nya och det gamla kämpa om herraväldet och det livskraftigaste behålla segern.

Dr. W. hörde utan tvivel till de människor om vilka han själv säger, att de absolut icke kunna undgå att höra efter vad musiken säger dem. Det är därför min övertygelse, att ju mer han lyssnat till den gregorianska sångens rena toner dess mer skulle hans kritiska inställning vikit, dess mera skulle han hört, huru denna musik mer än någon annan predikar om den helgelse, utan vilken ingen får se Gud. *Knut Peters.*

Redaktionen för denna tidskrift har varit nog älskvärd att låta mig ta del av dr Wallerius' artikel, vari han kritiskt skärskådat vissa uttryck i mitt arbete, Kyrkomusikens historia, och några dess tendenser. Det är mig svårt att taga till orda i denna angelägenhet. Min kritiker är ej mera bland oss levande och den vänskap han visade mig är ett dyrbart, kärt och alltför starkt levande minne för att mina sakliga invändningar mot hans uttalanden helst skulle vilja förstummas inför hans nyligen redda grav. Men då han själv in i det sista med frejdighet och blanka vapen svingade sin klinga till försvar för vad han vid sidan av andra den svenska kyrkomusikens hädangångna kämpagestalter inom K. S. V. upplevat som riktigt och gott, så må väl jag få saluera den fallne stridsmannen med några ord — till försvar för min uppfattning.

Jag är fullkomligt medveten om, att det uttryck jag använt s. 540 om rytmisk koral är »ett rent förkrossande omdöme om en huvudsak i K. S. V:s strävanden», och just därför har jag på flera olika ställen (ss. 169—70, 317, 350—51, 509) återvänt till det musikvetenskapliga problem som de gamla kyrkvisornas rytmiska utseende innebär, och jag föreställer mig att man ej kan vinna de av dr Wallerius äskade belägen »ur verkligheten» på annat sätt än genom att ge en vetenskapligt antagbar tolkning av denna märkliga rytmiska struktur, en tolkning som reducerar romantikens föreställning om hur koralsången löd på Luthers tid till sitt rätta värde — inbillning. Förklaringen är på intet sätt en lös hypotes. Om detaljer kan man ha olika uppfattning, men själva uppfattningen av ifrågavarande rytmiska problem är en allmän musikvetenskaplig egendom. Lika litet som på något annat område kan man inom den praktiska kyrkomusikens helt enkelt blunda för de vetenskapliga resultat som vinnas. Den enklaste eftertanke borde säga oss, att musikvetenskapen ej stått stilla sedan Schöberleins och Zahns m. fl. dagar. Jag har kunnat uppvisa, att K. S. V:s arbete i detta fall endast varit en helt naturlig återspeglning av en kontinental »romantisk historicism», som *måste* övervinnas, även om den för mången är aldrig så kär. Även jag har omfattat dogmen om den s. k. rytmiska koralsången och min framställning kan sålunda lika gärna betraktas som en »självkorrigering».

Dr Wallerius' framställning av anmärkningarna mot 1914 års vesperale ger en skev bild av vad jag anfört. Att det skulle ha tillkommit väsentligen efter tyska förebilder hör absolut icke till de anmärkningar jag har framställt, lika litet som jag klagat på, att introitusantifonierna »för mycket avvika från den gregorianska typen». Det är lika oriktigt som om dr Wallerius sagt, att jag ansett dem alltför nära ansluta sig till denna typ. Jag har opponerat mig mot, att man »låtsas» göra gregorianska melodier genom att tillägna sig ett eller annat yttre drag hos äkta gregoriansk koral, så att resultatet blir ett konglomerat i stället för en levande organism, och sedan vill man knappast stå för sitt lån. Varför kan man ej slå in på nya vägar vid skapandet av t. ex. introitusantifonierna i stället för att göra små snedsprång in på gregoriansk mark samtidigt som man mer eller mindre högljutt uttalar sin fruktan för en oförfalskad gregorianik?

Dr Wallerius klandrar mig för att jag »utpekad» utgivarna av hymnariet 1914, emedan de öppet bekänt sin oförmåga att förklara, »varuti denna äkta *kyrkostil* består», för vilken de kämpa, och menar, att min oförmåga (jfr förordet, s. VIII) att definiera begreppet *kyrkomusik* är lika komprometterande. Kanske det. Jag har sökt ge en historisk framställning av kyrkomusikens öden utan att därvid snävt binda mig vid vad som kan definieras som kyrkomusik, utgivarna av hymnariet 1914 framlägga en samling kompositioner, avsedda för *praktiskt liturgiskt bruk* och så valda, att de motsvara utgivarnas fordringar på äkta kyrklig stil. Inför det oerhörda ansvaret som inledare av en ny liturgisk-musikalisk praxis borde de bägge synnerligen stridbara utgivarna ej ha nöjt sig med att konstatera, att de ej kunde beskriva vad som menades med äkta kyrklig stil. Om jag begått en försummelse genom att avstå från definitionen på kyrkomusik, så är den intet försvar för utgivarnas av mig påtalade försummelse.

Vad dr Wallerius säger på tal om »saklighet» hade jag ej väntat från en man med hans klarsynthet och omfattande bildning. Man är van vid att möta dylika oförstående angrepp på vetenskapen — men ej från ett sådant håll. Jag avstår från svaromål på denna punkt.

Min uppgift om att utgivarna av hymnariet 1914 varit principiellt avoga mot Bachs kantatmusik, kan ej dr Wallerius bemöta genom att hänvisa till, att det blott gällt kantatmusikens användning inom gudstjänstens ram, ty det är just detta jag också avsett. Det har aldrig ett ögonblick fallit mig in att tro om Morén, att han rent av skulle ha ifrågasatt den Bachska kyrkomusikens rent konstnärliga kvalitet. Dr Wallerius anser nu emellertid, att detta avvisande »må vara väl motiveerat såsom *regel*». Mot en dylik inställning hos våra kyrkomusikaliska ledare är det som jag opponerat och måste opponera. Att jag fördenskull ej lämnat ur sikte de många svårigheter som uppstå, då det gäller inlemandet av den Bachska musiken i gudstjänsten, visar väl min framställning, ss. 352—53. Det vore ändå en underlig ödets skickelse, om protestanterna i falsk uppfattning av det liturgiskt korrekta skulle rata sin ädlaste kyrkliga konstmusik samtidigt som katolikerna, vilkas liturgiska sinne är synnerligen väl utvecklat, av all makt söka nyttiggöra denna tonkonst inom sin egen kult — så långt det överhuvud är dem möjligt!

Atskilligt kunde vara att tillägga, men då jag med ovanstående svarat på de invändningar som dr Wallerius i sin uppsats gjort mot mina uttalanden i Kyrkomusikens historia, må det anförda vara nog. Min inställning till problemet kyrklig stil inom tonkonsten har jag helt nyligen haft tillfälle att belysa i en artikel i »Kyrkosångsförbundet», nr 3 och 4, för innevarande år, till vilken jag hänvisar.

Uppsala den 17 maj 1933.

Carl-Allan Moberg.

Psalm vid biskopsvigning tillägnad Biskop G. Aulén.

O Christ, Redemptor omnium... Lägg kring hans hals den gyllne ked,
 Vår frälsnings evangelium, på Korsets väg hans fötter led!
 vår kyrkas ära och klenod, Med salighetens hjälm av guld
 all sällhets hopp och segerstod! bekläd hans hjässa, Jesu huld!

I dag ditt folk lovsjunger Dig, Omgjorda honom med ditt svärd,
 Du, Herde god evinnerlig! gör segersäll hans framtids färd!
 Du haver ej din Kyrka glömt, O Jesus, världens Frälsare,
 din nåd på oss ej än uttömt. låt honom all din nåde se!

Ty i apostlars höga spår Kom, fyll hans hjärta med den frid,
 på nytt en hövding varder vår. som kraft beskär uti din strid!
 En spira sätts uti hans hand En herde, hövding och profet
 och nycklarna till fridens land. han blive präst och menighet!

O Christ, Redemptor omnium,
 regnans per omne saeculum,
 med segerkrans, barmhärtighet
 Din Kyrka krön i evighet!

Elis Erlandsson.

Mel.: Sv. ps. 104.

Recensioner.

Liturgi.

Ordo Romanus Primus quem e codice Wolfenbüttel 4175 edidit Richardus Stapper (Opuscula et textus historiam ecclesiae eiusque vitam atque doctriam illustrantia. Series liturgica. Fasc. I.) Monasterii (Münster) Aschendorff 1933. 33 p. RM. 0,85.

I avsikt att göra viktigare och intressantare texter ur kyrkans historia, liv och lära lätt tillgängliga har Achendorffs förlag begynt utgiva en samling med ovan angivna, något långgrandiga titel. En serie inom samlingen skall ägnas åt patristiska texter, en annan åt skolastiska, en annan åt den kanoniska rätten o. s. v. Den femte serien, vars första häfte härmed

presenteras för tidskriftens läsare, skall omfatta liturgiska texter. Ytterligare ett par häften av denna serie äro annonserade men ännu ej utkomna.

Valet av Ordo Romanus I såsom första text i serien är obestriddligen lyckligt. Visserligen finnes den utgiven åtskilliga gånger förut, men samtliga upplagor äro omöjliga att uppbringa i bokhandeln. Lättast åtkomlig är väl Atchleys upplaga med engelsk översättning och utförlig kommentar (1905) men även den är utsåld och svår att anskaffa antikvariskt.

O. R. I. innehåller beskrivning över och föreskrifter rörande den högtidliga påvemässan — stationsmässan — i Rom sådan denna firades på 600- och 700-talen. Ur denna högtidliga påvemässa har sedan den

nuvarande romerska mässordningen utvecklat sig.

Den här utgivna texten omfattar kap. 1—21 samt 48—51 enligt Mabillons indelning. De mellanliggande kapitlen innehålla huvudsakligen föreskrifter för den händelse påven vore förhindrad. Stappers text bygger på cod. Wolfenbüttel 4175, härstammande från början av nionde århundradet och på många ställen uppvisande ålderdomligare läsarter än de manuskript som stodo Mabillon till buds. Mabillons text lämnas emellertid (efter Migne) i noter under texten. I noter lämnas också en visserligen knapphändig men tacknämlig realkommentar (på latin). Papperet är dåligt men trycket gott.

Knut Peters.

Handböcker.

Karl Gerstberger: Kleines Handbuch der Musik. 111 sid. Bärenreiter, Kassel. Mk 1:80.

Att ha ett stort uppslagsverk (ex. Riemanns) till sitt förfogande är något, som ej kan skattas nog högt. En nackdel vid läder emellertid användandet av ett dylikt: det är ej alltid så lätt, att i det hav av sak- och personuppgifter, som ett sådant arbete innehåller, finna sig till rätta och i en hast få tag i det man för ögonblicket vill ha reda på. Med hänsyn härtill kan utgivandet av en liten handbok vara motiverat, även om det därvid ofrånkomliga person- och sakurvalet jämte sovrandet av materialet i övrigt måste bli ett experiment. Fullt tillfredsställande för alla kan en sådan liten uppslagsbok naturligtvis ej bli.

Tydligen har Gerstberger ej varit omedveten härom vid utarbetandet av sin Kleines Handbuch der Musik (se förordet!). Trots alla vanskligheter har han dock lyckats åstadkomma en i god mening modern liten handbok, som i sin knappa form och, man skulle nästan vilja säga funkisklara överskådlighet bör vara ägnad att bli både musiker och lekfolk till

mycken hjälp och nytta. De kommentarer av mera objektiv-kritisk art, på vilka boken är rik, höja ytterligare dess värde.

Förf. synes ha vinnlagt sig om att i första hand taga upp det som kan vara av intresse just för en nutidsmänniska att få kunskap om. Sålunda ägnas relativt stort utrymme åt sådana ting som »Neue Musik», »Maschinelle Musik», »Jugend-Musikbewegung», »Radio» etc. Begrepp som t. ex. »Kirchenmusik» behandlas däremot ytterst summariskt. Vägande sakinvändningar kunna helt visst göras mot åtskilligt i boken. Vad som synes anmäla något egendomligt är, att förf. ansett sig kunna avverka den gregorianska sången med endast några ord. Denna fåordighet jämte förf:s deklaration att den gregorianska sångens melodik »berührt uns heute fremdartig» och »att dess vändningar icke längre motsvara vad vi mena med melodi», gör knappast denna sångart rättvisa.

I hög grad anmärkningsvärt är att uppgifter om icketyska mästare eller icketysk musik saknas eller där dylika någon gång förekomma lämnas mera i förbigående. Om denna exklusivitet bottnar i överdriven patriotism hos förf. eller alltför stor hänsyn till det knappa utrymmet, må lämnas därhän. Kanske ha bägge dessa faktorer spelat in. Med den titel boken nu har, hade man i varje fall haft rätt att vänta ett och annat även om en César Franck, en Debussy eller en Carl Nielsen, för att nämna några ex. En titel sådan som »Liten handbok i tysk musik» hade ej endast varit lagom pretentiös, den hade bättre svarat mot bokens innehåll.

W. A.

Carl Elis: Orgelwörterbuch. Bärenreiter, Kassel. Mk. 2:40.

Denna bok i nätt fickformat avser, enligt vad dess förf. säger i förordet, att vara varken en orgelhistoria eller lärobok i orgelbyggeri, utan den vill endast lämna förklaring till de vanligast förekom-

mande orgeltekniska uttrycken. Redan en flyktig granskning ger dock vid handen, att den lilla boken därutöver upptar icke så litet av både orgelhistoria och fackligt vetande. Man kan gott påstå att organisten här bjudes allt, vad han praktiskt taget behöver veta om sitt instrument och detta till ett mycket facilt pris.

Manuskriptet har genomsetts av den kände orgelexperten Mahrenholz, något som väl kan tagas som en borgen för arbetets korrekthet. Till Mahrenholz stora verk Orgelregistren göres här och där hänvisningar, i fall läsaren till äventyrs skulle finna någon uppgift (rörande orgelstämmorna) för knapphändig.

W. A.

För blandad kör.

Körsången, sångsamling för blandad kör utgiven av Sveriges körförbund, häfte 5. Sveriges körförbund, Stockholm 1. 23 s. 1:50.

I rask följd utkomma häftena i Sveriges körförbunds sångsamling med deras växlande innehåll av välkända och mindre kända saker, av gamla och nya sånger, av världsligt och kyrkligt. Det sista häftet domineras av Lætabundus, den gamla julsekvansen från 1100-talet, som utgives i ny, verkligt vederhäftig version och med en utomordentligt lyckad harmonisering av David Wikander. Texten, som är en ny översättning, ansluter sig närmare till den ursprungliga latinska texten än den i 1914 års Hymnarium meddelade, vilken upptog 1695 års textvariant. Man måste hoppas att Lætabundus göres tillgängligt separat. Den borde kunna bli en verklig folksång i denna gestalt.

A. A.

För orgel.

John Morén: Korall med variationer för orgel. Nordiska Musikförlaget.

Till Crügers vackra melodi, »Ö wie selig seid ihr doch, ihr Frommen», hade Morén skrivit en tonsats för orgel jämte 6 variationer, som nu utkommit i tryck. Korallmelodien återfinnes i överstämman

i alla variationerna utom den femte, där basen är »melodiförande». En god stegring har uppnåtts från den enkla tvåstämmiga begynnelsevariationen över en allt rikare och livligare figuration till den majestätiska avslutningen. Denna stegring markeras ytterligare i de för varje variation utsatta, värdefulla registreringsanvisningarna. Kompositionen rekommenderas varmt till utförande vid orgeländakter och till postludium, t. ex. på Alla Helgons dag. Det är verkligen upplyftande att få spela en svensk orgelkomposition, som ej smakar fransk orkestral orgelmusik utan anknyter till bättre förebilder ur kyrklig synpunkt. Man skulle gärna vilja hoppas, att Morén genom detta sitt efterlämnade verk kunde »bilda skola» inom svensk orgelkomposition, liksom han förut haft ett avsevärt inflytande över en yngre generations hymn- och preludiekomposition.

A. R.

Violin och orgel.

J. L. Emborg: Sonate op. 54 för Violin, orgel (eller cembalo). Nordiska musikförlaget; Kr. 3:—.

Formell koncentration, kärv melodik och överlägsen tematisk behandling äro egenskaper, som utmärka denna sonat. För våra kyrkliga radiokonsorter kommer den som beställd.

Emborgs förankring i den klassiska stilen jämte ett öppet sinne för samtidens krav ha gjort honom till den kyrkokomponist han är. Hans musik är väl icke alltid så lättillgänglig och mången kanske i förstone intar en kylig ställning till den. Men var och en som vill tränga in i den skall förvisso snart finna att den rymmer ett stort djup av oförgångliga värden.

W. A.

Kyrkokonst.

Danmarks kirker, utgivet af Nationalmuseet. 1 Hefte, Praestø Amt, København, C. E. C. Gads forlag. 3:—kr.

Danmarks motsvarighet till inventeringsverket »Sveriges kyrkor» har i år startat efter en jämt 60-årig förberedelse-tid. Att denna långa väntan icke uteslutande varit till nackdel för verket framgår lätt av de många förändringar, som planerna fått undergå. Från början intresserade man sig mest för romansk arkitektur och medeltida inventarier, men gotisk arkitektur och ännu mer mindre inventarier från protestantisk tid lämnades nästan åsido. Efter omkring 30 års inventeringar, då $\frac{2}{3}$ av kyrkorna efter det ursprungliga programmet voro färdiga, fick man börja om på nytt med betydligt utvidgade uppgifter och med hänsyn bl. a. till fotografien som hjälpmedel.

För några år sedan lyckliggjordes redaktionen med betydande bidrag från Carlsbergfonden, och en provredaktion av kyrkorna i två amt (Sorø och Præstø Amt) möjliggjordes. Av dessa ha nu Præstø Amt utkommit. Det kan här icke bli fråga om att ingå på kyrkbeskrivningarna. Endast några ord om planläggningen i jämförelse med »Sveriges kyrkor» torde vara på sin plats. Koncentrationen är större i det danska inventeringsverket: hela arbetet skall inrymmas i 19 band. Denna koncentration har möjliggjorts till stor del därigenom, att kyrkor, som äro byggda efter c:a 1850, icke medtagits. Illustreringen är också betydligt sparsammare — här ligger dock onekligen en stor fördel i »Sveriges kyrkor», ty avbildningar äro av stor betydelse.

Vad som kanske mest frapperar är det billiga priset, 3: — kr. per häfte i stor kvart om 160 sidor med en mängd utmärkta bilder. Det motsvarar $\frac{1}{6}$ av priset på »Sveriges kyrkor». Den tanken framställer sig osökt, om icke möjligheter finnas att nedbringa priset på vårt svenska kyrkoinventeringsverk t. ex. genom årliga anslag från Humanistiska fonden.

Bengt Cnattingius.

Christliche Symbole, tecknade av Rudolf Koch. Häft. 1—5 à 2:40 Mk. Bärenreiter Verlag, Kassel 1933.

Med det i våra dagar starkt växande intresset för kyrklig konst isynnerhet textil prydnad följer behovet av vägledning över kyrkans symboliska skatt och dess användning för modernt bruk. En sådan vägledning avser professorn vid konsthantverksskolan i Offenbach a. M., Rudolf Koch, med sin *Christliche Symbole*, som vunnit stort erkännande i Tyskland. Samlingen, som utges i 10 häften med 16 lösa blad i varje häfte (varav hälften hittills utkommit) består dels av ett antal äldre kristna tecken lämpliga att användas i nutida bruk dels en del nytecknade. Som teckning betraktade äga de i många fall enkelhet, kraft och klarhet. De nytecknade symbolbilderna skola ses som förlagor till broderier eller andra textila tekniker. Några av dem synas oss både ganska orimliga som symboler och stundom mindre vackra, i några fall även oriktiga och därför oanvändbara, men i samlingen finnes dock ett avsevärt antal, som verkligen kunna rekommenderas till våra textilateljéer och som fylla måttet i lika hög grad som de gamla vedertagna. Ensamt genom dessa har prof. Koch givit oss en värdefull hjälp.

»Jesu liv» i symboliska teckningar torde förefalla litet var som ett tämligen sökt experiment. Samlingen utgör ett urval i förkortad upplaga av ovannämnda bildverk och vänder sig till barn både i skolan som undervisningsföremål och i hemmen. Dess lämplighet i detta syfte undandrager sig dock anmälares bedömande.

Bengt Cnattingius.

Homiletiskt.

Aftonsångspostilla. Andra årgången. Under medverkan av präster i Svenska Kyrkan utgiven av Axel Malmberg och Gunnar Rosendal. 553 s. Gleerups förlag. Lund. Inb. 7:50, hft. 5:50.

En god och förträfflig predikosamling

med bidrag av både biskop och domprostar och för övrigt förkunnare av alla grader på den prästerliga rangskalan. Här möta rätte lärare från norr till söder, och man återfinner med glädje många vördade och uppskattade namn från hela vår kyrka. Naturligtvis äro dessa predikningar varandra mycket olika, ty var och en har sitt sätt att frambära evngeliet, men nästan överallt möter man den särskilda ton som kommer en att lyssna och med uppmärksamhet följa predikan till slut. Och genom alla dessa så olika personligt färgade predikningar flyter strömmen av detta tidlösa i kristendomen, vilket kan och vill göra sig gällande i vilken tid som helst.

Denna bok har visst ursprungligen tillkommit för att bli till hjälp bl. a. för oss präster på landet, som numera få lov att någon gång utbyta första och andra ärgångens högmässotexter mot aftonsångstexterna. Men även vårt kyrkofolk kommer säkerligen att värdera många av dessa gedigna betraktelser. Det är därför ett gott uppslag av de båda komministrarna i Trälleborg att utgiva denna bok. Andra ärgången... Fortsättning må följal

E. L.

Varia.

Gustaf Aulén: Herdabrev till Strängnäs stift. Diakonistyrelsens förlag. 96 s. 1:75.

Med ett ord om frimodighet mötte biskop Aulén sitt stifts präster och lekman vid tillträdet. En ton av frimodighet och förtröstan präglar hela brevet. Den frimodigheten är icke yttlig; den är medveten om vanskligheterna, som möta Kyrkan i denna tid. Men den är ock medveten om segrar som vunnits och kraftkällor, som stå öppna.

Skildringen av det teologisk-kyrkliga läget, som inleder herdabrevet, är äkta Aulénsk. Liksom ock synen på de kyrkliga frågorna. Såsom man kunde ha rätt att vänta ha här de liturgiska och musi-

kaliska nutidsfrågorna beretts stor plats, och behandlats med den »kärlekens saktighet» om vilken biskopen vet att tala i samband med frågan om utpräglandet av en kristen livsstil. I gudstjänstlivet ser han medelpunkten i kyrkans tjänargärning. Sunda och sanna falla orden om tillståndet inom kyrkan under 1800-talet och om vägen ut ur försumpningen. Ur kapitlet om kyrkomusiken anfördes ett avsnitt i förra numret av Tidskriften.

Med glädje och tacksamhet mottages för visso detta biskopliga ord, som har adress vida utöver stiftets gränser. Det torde vara det första herdabrev, som tillika visat författarens förmåga att tolka sina tankar i toner. En vallfartspsalms med koral i mixolydisk ton avslutar det.

A. A.

Fader vår utlagt ved Ivar Welle med teyninger av Per Vigeland. Oslo, Lutherstiftelsens forlag 1932. 141 s.

En troskyldig, enkel undervisning om bönen och om Fader vår i synnerhet är Welles utläggning. Många smådrag ur livet belysa framställningen och göra den lätt förståelig. Många personliga tillämpningar göra den till en god vägledare.

Till denna utläggning har Per Vigeland gjort teckningar fulla av värdighet och andakt om än något stela i utförandet.

En vacker presentbok till gamla och unga.

A. A.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster: i Tryserum, Kalm., B. Pettersson, därstädes, i Öja, Gtl., Ture Bjerregård, Othem; i Älvestad, Östg., Bertil Peterson, Skårsjö; i Dagsås, Hall., Evald Bern, Flateby; i Gistad, Ög., Nils Johansson, därstädes; i Transtrand, Kopp., R. Johansson, Botkyrka.

Professor Hugo Rüdel, sedan många år ledare för Berliner Domchor, har efterträts av professor Alfred Sittard, Hamburg.

DEN HELIGE MIKAELS DAG.

(Röd skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 35; 443. Psalt. 80: 1—4. 1 Mos. 28: 10—19.

För högmässan:

Sv. psb. 34: 2; 35; 330; 624: 4—7; [157: 8, 9; 158.] 36: 6. Postludium: Bach: Herr Jesu Christ (Ed. Peters V.).

För aftonsången:

Sv. psb. 588: 1—6; 36: 1—5; 442: 5—9.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 2 okt. Sv. psb. 431: 1—3; 431: 4—5; (afton: 588: 5—6; 588: 7.) Psalt. 145: 15—21. 2 Tim. 2: 1—26.
 Tisd. 3. Sv. psb. 208: 1; 208: 4—5. Psalt. 90: 1—14. 2 Tim. 3: 1—17.
 Onsd. 4. Sv. psb. 131: 1—2; 131: 3. Psalt. 119: 169—176. 2 Tim. 4: 1—22.
 Torsd. 5. Sv. psb. 250: 1—2; 250: 3—4. Psalt. 121. Tit. 1: 1—2: 10.
 Fred. 6. Sv. psb. 186: 1—2; 186: 8. Psalt. 143: 1—8. Tit. 2: 11—3: 15.
 Lörd. 7. Sv. psb. 637: 3; 637: 4. Psalt. 148. 1 Petr. 1: 1—21.

TACKSAGELSE DAGEN.

(Röd skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 402; 443. Psalt. 146: 1—10. 1 Krön. 29: 10—15.

För ottesången:

Predikotext: Kol. 3: 16—17. Sv. psb. 424: 2—6; 1: 6—7.

För högmässan:

Predikotext Jes. 12: 1—6. Sv. psb. 16: 1; 402; 324: 4—5; 264; [157: 8, 9; 153.] 272: 3. Postludium: Walther Lobe den Herren (Ch. a. M.) eller Raasted: Min Sjæl, du Herren love.

För aftonsången:

Predikotext: 1 Kor. 15: 57—58. Sv. psb. 271; 503: 2—4; 194: 4.

För veckans dagliga andakter:

Månd. 9. Sv. psb. 264: 1—2; 264: 3. Psalt. 36: 2—10. 1 Petr. 1: 22—2: 12.
 Tisd. 10. Sv. psb. 226: 3—4; 226: 6. Psalt. 42: 1—6. 1 Petr. 2: 13—3: 7.
 Onsd. 11. Sv. psb. 211: 1; 211: 4—5. Psalt. 71: 17—23. 1 Petr. 3: 8—4: 6.
 Torsd. 12. Sv. psb. 35: 1—2; 35: 3. Psalt. 16: 1—11. 1 Petr. 4: 7—5: 14.
 Fred. 13. Sv. psb. 201: 3—4; 201: 5. Psalt. 4: 2—9. 2 Petr. 1: 1—21.
 Lörd. 14. Sv. psb. 325: 1, 2; 325: 9. Psalt. 24: 1—10. 2 Petr. 2: 1—22.

Bibelläsningarna ur Nya Testamentet för den dagliga andakten äro i huvudsak efter E. Eidem: Vår frälsnings evangelium (Diakonistyrelsens förlag). Psalmvalet för högmässan ansluter sig nära till G. T. Lundblads Psalmvalslista, ny upplaga av K. Peters (Gleerups förlag). Postludierna äro huvudsakligen hämtade ur Hamburger og Wöldike: Orgelmusik till Gudstjenestebrug — H. o. W. (Hansens förlag); Chorvorspiele alter Meister — Ch. a. M. — (Edition Peters) och Orgelmeister des 17 und 18 Jahrhunderts — O. — (Bärenreiter Ausgabe 382).

Nya Orglar.

Från firma E. A. Setterquist & Son.

I Vadstena Klosterkyrka (pneumatisk), som invigdes den 24 mars i år.

Disposition:

Manual 1. (C—a^{'''}) Principal 16', Principal 8' (g. st.), Borduna 8', Gamba 8', Dubbelflöjt 8', Flöjt 4', Octava 4' (g. st.),

Qvinta 2²/₃' (g. st.), Octava 2' (g. st.), Cornett 4 chor, Trumpet 8'.

Manual 2. (C—a^{'''}) Qvintadena 16', Principal 8' (g. st.), Salicional 8' (g. st.), Flute Harmonique 8' (g. st.), Clarinett 8', Gemshorn 4', Flute Octavianta 4' (g. st.), Flageolette 2', Mixtur 3 chor.

Manual 3. (C—a''') Gedackt 16', Rörflöjt 8' (g. st.), Ekoflöjt 4', Basetthorn 8', Aeolin 8', Voix Celeste 8', Violin 8' (g. st.), Fugara 4', Waldflöjt 2', Euphone 8' (g. st.), Sesquialtera 2 chor.

Pedalen. (30 toner) Subbas 16', Ekobas 16' (transm.), Violin 16' (g. st.), Violoncell 8' (g. st.), Gedackt 8' (g. st.), Octava 4' (g. st.), Basun 16'. (g. st. = gamla orgelns stämman.)

Koppel och kombinationer. Unisonkoppel: 1—2, 1—3, 2—3, Pedal-1, P-2, P-3, 16'—3, 16'—1, 4'—1, 4'2-Pedalen. Regeras med andrag och trampor. Fasta kombinationer: Piano, Mezzoforte, Forte, Tutti. Regeras med tryckknappar. »General-tutti» tagande orgelns samtliga stämmor och koppel med undantag av 4'—1. Reg. med trampa. Fyra fria kombinationer för var och en av manualerna och pedalen. Registersvällare. Automatisk pedalväxel. Crescendo för manual 2 och 3.

Disposition uppgjord av professor O. Olsson. Orgeln avsynades av Musikdir. Harald Cederwall, Norrköping.

Från A. Mårtenssons Orgelfabrik A.-B., Lund.

Lunds Domkyrkas Kapitelhus.

Manual I: Principal 8', Oktava 4', Nasat 2²/₃.

Manual II: Flöjt 8', Salicional 8', Waldflöjt 2'.

Pedalen: Subbas 16', Salicetbas 16'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., II/I. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 16' II/I. Fasta kombinationer: Mf., Forte och Tutti. Svällverk för hela orgeln.

Amiralitetskyrkan i Karlskrona.

Manual I: Borduna 16', Principal 8', Flute harmonique 8', Gamba 8', Borduna 8', Oktava 4', Oktava 2'.

Manual II: Gedackt 16', Principal 8', Rörflöjt 8', Salicional 8', Gemshorn 4', Sesquialter 2²/₃', Trumpet 8'.

Manual III: Fugara 8', Gedackt 8' Voix céleste 8', Flute octaviante 4', Harmonia aeth. 3', Oboe 8'.

Pedalen: Violon 16', Subbas 16', Ekobas 16', Bordun 8', Oktava 4', Basun 16'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., III/Ped., II/I, III/I, III/II. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 4'III/I, 16' III, 4'II/Ped. Tre fasta kombinationer: Mf., Forte och Tutti. Två fria kombinationer. Svällverk för andra manualen. Svällverk för tredje manualen. Registersvällare. Fritt inställbar, automatisk pedalväxel.

Gessie kyrka:

Manual I: Borduna 16', Principal 8', Rörflöjt 8', Gamba 8', Oktava 4', Rauschkvint 2²/₃'.

Manual II: Hornprincipal 8', Rörgedackt 8', Salicional 8', Vox angelica 8', Fugara 4', Piccolo 2', Oboe 8'.

Pedalen: Subbas 16', Gedacktbas 16', Cello 8'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., II/I. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 16' II/I. Två fria kombinationer. Tre fasta kombinationer. Registersvällare. Svällverk för hela orgelverket. Automatisk pedalväxel.

Backaryds kyrka.

Manual I: Borduna 16', Principal 8', Flute harmonique 8', Gamba 8' Oktava 4', Rauschkvint 2²/₃'.

Manual II: Vox retusa 8', Salicional 8', Rörflöjt 8', Voix céleste 8', Gemshorn 4', Piccolo 2'.

Pedalen: Subbas 16', Ekobas 16' Cello 8'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., II/I. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 16'II/I. Tre fasta kombinationer. En fri kombination. Registersvällare. Svällverk för andra manualen. Automatisk pedalväxel.

Emanuelskyrkan, Malmö.

Manual I: Principal 8', Flute harmonique 8', Oktava 4', Rauschkvint 2²/₃', Trumpet 8'.

Manual II: Gemshorn 8', Salicional 8', Gedackt 8', Flute octaviante 4', Gemshornskvint 2²/₃'.

Pedalen: Principalbas 16', Gedacktbas 16'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., II/I. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 16' II/I. Två fria kombinationer. Två fasta kombinationer: Forte och Tutti. Automatisk pedalväxel. Svällverk för hela orgeln. Tremolant.

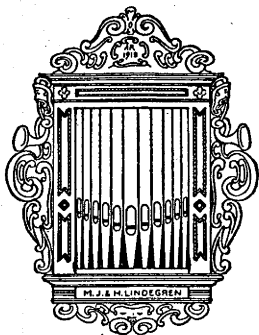
Älmeboda kyrka.

Manual I: Borduna 16', Principal 8', Flute harmonique 8', Gamba 8', Borduna 8', Oktava 4' Corno 4', Oktava 2', Mixtur 3—4 chor.

Manual II: Principal 8', Rörflöjt 8', Salicional 8', Voix céleste 8', Flute octaviante 4', Flautino 2', Sesquialter 2²/₃', Trumpet 8'.

Pedalen: Principalbas 16', Subbas 16', Ekobas 16', Cello 8', Basun 16'.

Koppel m. m.: Unisonkoppel: I/Ped., II/Ped., II/I. Oktavkoppel: 4'I, 4'II/I, 16' II/I. Tre fasta kombinationer: Mf., Forte och Tutti. Två fria kombinationer. Registersvällare. Svällverk för andra manualen. Fritt inställbar automatisk pedalväxel.

H. Lindegren, Orgelfabrik

2:dra Långgatan 39, GÖTEBORG

TELEFONER: Bostad och Kontor 426 38, Fabriken 493 38

Tillverkning av piporglar med precis ton-
angivning och en enastående hållbarhet.
Intonationen utföres efter såväl äldre som
nyare metoder.

Verkligt kvalitetsarbete till moderat pris

Över 25 års praktik

FÖRENINGEN

PIETAS

ATELJÉ FÖR KONSERVERING
AV KYRKLIGA TEXTILIER
STATSUNDERSTÖDD

ÖSTERMALMSG. 26 - STOCKHOLM
TEL. 20 55 35

SEKR. AGNES GEIJER

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster.

Organist- och kantorstjänsten i Bränn-
kyrka (adr. Stockholm) sökes före 8 aug.
Lön 2,500 kr.

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Kristdala (adr. Kristdala, Kalmar län)
sökes före 8 aug. Lön 650 kr.

I Rångedala (adr. Rångedala, Alvsborgs
län) sökes före 9 aug.

I Fällfors (adr. Fällfors, Västerbottens
län) sökes före 11 aug. Skolform B1. Lön
700 kr.

I Guldrupe (adr. Bjärges, Gotlands län)
sökes före 17 aug. Skolform B2. Lön
200 kr.

I Baldringe (adr. Högestad, Malmöhus
län) sökes före 21 aug. Lön 350 kr.

I Singö (adr. Singö, Stockholms län)
sökes före 23 aug. Skolform B2. Lön
500 kr.

I Valdemarsvik (adr. Valdemarsvik) sö-
kes före 24 aug. Lön 750 kr. Annons sid.
VIII.

I Andrarum (adr. Lövestad, Kristian-
stads län) sökes före 26 aug. Lön 500 +
80 kr.

I Tryserum (adr. Tryserum, Kalmar län)
sökes före 6 september. Lön 600 kr.

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145.

Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruk-
tioner. Moderniseringar, insättning av elek-
trisk bälgdrift och stämningar utföras om-
sorgsfullt. Finaste intyg från framstående
musici. Dispositions- och kostnadsförslag på
begäran omgående gratis.

MÄSSHAKAR
MÄSSKJORTOR
ANTEPENDIER
ALTARDUKAR
RENOVERINGAR
UTFÖRAS PIETETSFULLT

Libraria

LÄSTMAKAREGATAN 30
STOCKHOLM

VIII

För inträde vid Kungl. Musik-
konservatorium förbereder
Sven-Gösta Sjöberg,
Musikdirektör, Stockholm.

Tel. 67 87 47. Grevmagnig. 3^{II} (Grut).

Handarbetets Vänner

Kyrkliga textilier

Omsorgsfulla reoveringar

Stureplan 2, Stockholm

**FÖR ORGANIST-
EXAMEN**
förbereder:

Elof Lapsén

*Domkyrko-organist
Växjö*

**Förenade folkskollärare-
och organisttjänsten**
i Valdemarsvik

sökes senast den 24 aug. Skolform Litt.
A. Folkskollärarelön enligt lag. Läraren
är skyldig att vid behov undervisa i slöjd
och fortsättningsskola. Organistlön 750
kronor. Organisten är skyldig att tjänst-
göra enligt gällande instruktion.

Valdemarsvik den 20 juli 1933.

Erik Ydén

Kyrko- och skolrådets ordförande.

Axel Lutteman

— Korsfarare och präst —

Minnen, anteckningar och brev
samlade av Ester Lutteman.

734 sid. 82 illustr. Häft. 9:—, inb. 11:—

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

K. Musik- konservatorium

Studieåret 1933—1934.

Inträdessökande skola anmäla sig per-
sonligen:

- till **Piano** (såsom huvudämne) Fredagen
den 1 sept. kl. 9 f. m.;
- » **Orgel** (samt piano, biämne till orgel)
Fredagen den 1 sept. kl. 10 f. m.
 - » **Stråkinstrument** (violin, altviolin, vio-
lencell, kontrabas), **Blåsinstru-
ment, Harpa och Komposition:**
Måndagen den 4 sept. kl. 9 f. m.;
 - » **Sång** (även för kantors- samt högre
och lägre musiklärarexamen):
Tisdagen den 5 sept. kl. 9 f. m.

För att bli antagen till elev fordras:

- 1) musikalisk begåvning och tillräcklig
vokal, instrumental eller musikteoretisk
utbildning för att kunna tillgodogöra sig
undervisningen vid läroverket inom den av-
delning och grupp, i vilken inträde sökes;
- 2) nøyaktig insikt i musiklärans första
grunder (se Bergenson: »Musiklärans för-
sta grunder», eller jämförligt arbete);
- 3) fullständigt avgångsbetyg från egent-
lig folkskola eller ock vederbörligt intyg
om motsvarande kunskapsmått;
- 4) ålder av minst 15, högst 25 år;
- 5) åldersbetyg, innehållande uppgift
om födelseort och födelsedag;
- 6) intyg av läkare enligt av akademien
fastställt formulär;
- 7) för omyndig tillståndsbevis av målsman.

Undervisningen är kostnadsfri.

Elev erligger vid inträde i Konservato-
rium inskrivningsavgift med 10 kr.
samt terminsavgift med 5 kr. och vid var-
je följande termins början terminsavgift
med 5 kr.

Dessa medel tillfalla stipendiefonden.

Närmare upplysningar meddelas av
konservatoriets Direktör, som för detta
ändamål träffas på sitt ämbetsrum i Mu-
sikaliska Akademiens hus, Stallgatan 9,
Torsdagen den 31 aug. från kl. 11 f. m.
till 2 e. m. samt på de anmälningstider,
som äro bestämda för inträdessökande.

OBS.! Den, som önskar avlägga exa-
mensprov vid slutet av vårterminen 1934,
bör härom göra anmälan till Konservato-
riets direktör före den 14 april.

**BIBLAR GODA BAND
BILLIGA PRISER
PSALMBÖCKER**
DIAKONISTYRELSENS BOKFÖRLAG, STOCKHOLM